

ΕΝ-ΣΤΑΣΕΙΣ

Για ένα συμβόλαιο με εγγυήσεις

Του ΛΕΥΤΕΡΗ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗ*

Τη συγκυρία δεν τη διαλέγεις, σε διαλέγει. Γνωρίζουμε ότι το πανεπιστήμιο βρίσκεται σε κρίση και ότι η ψυχολογία της διάλυσης (των κανόνων του παιχνιδιού) επιταχύνει τη διάλυση. Μέσα στα πανεπιστήμια γινόμαστε αφευδείς μάρτυρες των πλέον απίθανων, θλιβερών ή/και ευτράπελων συμπτωμάτων. Αλλά το ζήτημα της αναγκαίας μεταρρύθμισης ανοίγει με τους χειρότερους όρους, δεν τροφοδοτεί το διάλογο αλλά τη μετωπική σύγκρουση. Το κυβερνητικό «προσχέδιο», για ένα νέο νόμο πλαίσιο, ρίχνει λάδι στη φωτιά.

Τι στρατηγική χρειαζόμαστε στις συνθήκες αυτές; Γενικό «σιωπητήριο» και αμυντική συσπείρωση ή επιθετική πολιτική με πλήρεις προτάσεις; Ποτέ δεν κατάλαβα τα «γιατί» της άμυνας. Στην κοινή γνώμη «περνάει» εύκολα η εντύπωση ότι η ανώτατη εκπαίδευση είναι ένα «κλειστό σύστημα» και ότι τα μέλη του μάχονται για τη συντήρησή και την αναπαραγωγή των «κεκτημένων» τους. Τι καλύτερο για τα όποια «πονηρά» συμφέροντα; Ακριβώς τη στιγμή της κρίσης έχουμε ανάγκη από πρωτοβουλίες και προτάσεις διεξόδου.

Πολύ περισσότερο όταν οι κυρίαρχες (ευρωπαϊκές και εθνικές) πολιτικές περιορίζουν την ανάπτυξη στην υλική της διάσταση, αντιμετωπίζουν τα πανεπιστήμια σαν εργαλεία και αναγνωρίζουν τη χρησιμότητά τους μόνο αν συμβάλλουν θετικά στην επαγγελματική εκπαίδευση και την αναπτυξιακή έρευνα, σε άμεση ανταπόκριση με τα βραχυχρόνια κελεύσματα της αγοράς.

Πρόκειται για συμπτώματα της «κρίσης σκοπού», που θίγει όλο το ευρωπαϊκό πανεπιστημιακό σύστημα. Η εκτροπή αυτή όμως ενεργοποιεί σε όλη την Ευρώπη ευρύτατες αντίρροπες δυνάμεις που (παρά τη «λαμπρή» απουσία μας) διακηρύσσουν ανοιχτά ότι όταν τα πανεπιστήμια απομακρύνονται από τη συνολική αρμονία της ερευνητικής και εκπαιδευτικής λειτουργίας, της κατανόησης των κοινωνικών αλλαγών, της καλλιέργειας του κριτικού πνεύματος και της συνεχούς αναζήτησης της αλήθειας, όταν επικεντρώνονται μονομερώς στην υλική και οικονομική ανάπτυξη, την εφαρμοσμένη έρευνα και την καινοτομία, τότε «προδίδουν την αληθινή τους ταυτότητα».

Αλλά για να υπερασπιστούμε τη γνώση ως αυταξία και μήτρα της ιστορικής αρμονίας του πανεπιστημίου, για να διαχειριστούμε μια μακροπρόθεσμη σχέση εμπιστοσύνης με την κοινωνία και ταυτόχρονα μια διακριτική απόσταση από τις δυνάμεις της αγοράς, έχουμε ανάγκη ενός νέου «συμβολαίου» με εγγυήσεις, όπου θα καταθέσουν τη δημόσια ευθύνη τους και η πολιτεία και τα πανεπιστήμια.

Το ουσιώδες: η πολιτεία να εγγυηθεί την πλήρη θεσμική αυτοτέλεια του πανεπιστημίου (απέναντι σε κάθε πολιτική ή ιδεολογική αρχή και σε κάθε οικονομική εξουσία) και την οικονομική στήριξή του (τουλάχιστον στο μέσο επίπεδο των εταίρων μας). Αυτονόητη συνέπεια: τα πανεπιστήμια να εγγυηθούν τη δημόσια λογοδοσία, τη διαφάνεια και την ποιότητα του έργου τους, τελικά τη συστηματική και αξιόπιστη αξιολόγησή τους. Από αυτή την αφετηρία μπορούμε να οικοδομήσουμε ένα νέο και αξιόπιστο σύνολο κανόνων, με μέτρα και ενέργειες στους ακόλουθους άξονες:

Πρώτο: Να μετατοπιστεί δραστικά το κέντρο βάρους του κανονιστικού πλαισίου στον Εσωτερικό Κανονισμό Λειτουργίας κάθε ιδρύματος και να καθιερωθεί δεσμευτικός και οικονομικός προγραμματισμός «βάσει στόχων», που θα υλοποιείται με αξιόπιστες αλλά και ευέλικτες διαδικασίες.

Δεύτερο: Να καθιερωθεί η καθολική ψηφοφορία όλων των μελών της πανεπιστημιακής κοινότητας, με την ίδια βαρύτητα που έχουν σήμερα αλλά σταθμισμένα κατά το ύψος της συμμετοχής τους. Η διαχείριση του ασύλου να τεθεί υπό την εποπτεία της Συγκλήτου (εκτάκτως μόνο του Πρυτανικού Συμβουλίου) και να περιφρουρείται από προσωπικό του κάθε ιδρύματος.

Τρίτο: Να δοθεί η μεγαλύτερη δυνατή έμφαση στους φοιτητές και στα προγράμματα σπουδών. Με τη σταδιακή βελτίωση (μέχρι και κατάργηση) των εισαγωγικών εξετάσεων. Με τη ριζική αναβάθμιση της φοιτητικής μέριμνας. Με την εξασφάλιση της κανονικής λειτουργίας και της ποιότητας των προπτυχιακών και μεταπτυχιακών σπουδών. Με την ενίσχυση της μάθησης αντί της παθητικής παρακολούθησης. Με τη διευκόλυνση της οριζόντιας κινητικότητας των φοιτητών και μιας «δεύτερης ευκαιρίας» επιλογής Τμήματος ή πτυχίου.

Τέταρτο: Να αναλάβει το διδακτικό προσωπικό τις ευθύνες που του αναλογούν. Με την καθιέρωση της πλήρους και αποκλειστικής απασχόλησης των διδασκόντων. Με το «άνοιγμα» των εκλεκτορικών σωμάτων και των εισηγητικών επιτροπών και την εξασφάλιση της διαφάνειας και της αξιοκρατίας κατά την εκλογή, εξέλιξη και μονιμοποίησή τους. Με τη συστηματική αξιολόγηση της διδακτικής ικανότητας αλλά και συνέπειας των διδασκόντων, προϋπόθεση «εκ των ων ουκ άνευ» για μια δημιουργική σχέση με τους διδασκόμενους.

Ας μπούμε «επιθετικά» στο διάλογο. Μπορούμε να διαμορφώσουμε μια ευρεία συμμαχία γύρω από άμεσους στόχους αλλά και πέραν αυτών. Γιατί είναι καιρός πια να διεκδικήσουμε τα μεσοπρόθεσμα, όπως

π.χ. την ίδρυση υπουργείου Παιδείας και Έρευνας, με ευθύνη τη συγκρότηση και πολιτική διεύθυνση ενός ενιαίου και πολυμορφικού χώρου ανώτατης εκπαίδευσης και έρευνας. Χώρος που θα ενσωματώσει και τα Ερευνητικά Κέντρα της χώρας και θα τα φέρει κοντά στα πανεπιστήμια, απελευθερώνοντας όλες τις προφανείς θετικές συνέργιες. Χώρος που μπορεί να ενσωματώσει και τα ΤΕΙ, με τη σταδιακή αναβάθμιση και ακαδημαϊκή προσαρμογή τους στο πανεπιστημιακό καθεστώς.

Σε πολλά μπορούμε να συμφωνήσουμε. Πολλοί το έχουμε ήδη κάνει και έχουμε επεξεργαστεί μια αναλυτική πρόταση εξόδου από την κρίση (www.arsh.gr), ανοιχτή στο διάλογο και σε ιδέες.

* Οικονομολόγος, καθηγητής ΕΜΠ